

« Brieven van Paulus »

Onregelmatig verschijnend informatieblad van de
heemkundekring "Paulus van Daesdonck".

Redactie: Craenlaer 18

3e jaargang, nr **14**

Nieuw-Ginneken, de 15e dag van de slachtmaand.

Zeer geachte lezer,

Gaarne Uw aandacht voor onze 14e brief, de vierde reeds in
dit verenigingsjaar.

A. Brieven van Paulus 13.

Enkele weken geleden ontving U onze 13e brief, waarin ons jongste lid, Rob van der Westerlaken, zijn studie aanbood over de Bredase Rederijderskamer "Vreugdendael". Een interessante studie over een interessant onderwerp, dat we U niet graag ont-hielden. Wellicht zijn er in de toekomst andere studenten, die scripties maken over onze gemeente of naaste omgeving. We bieden hen gaarne de mogelijkheid tot publicatie in onze brieven.

B. Wandeling door Oirschot (2).

Voor eengoedgevulde zaal "De Fijnproever" te Ulvenhout hield mevr. Schreurs, secretaris van de heemkundekring "De Heerlijkheid Oirschot" op 10 oktober haar lezing "Een wandeling door Oirschot".

Met een lawine aan schitterende dia's toonde zij de toeschouwers het fraaie Oirschot, zowel het dorp als de natuur in de omgeving.

Zij had veler belangstelling gewekt voor dit mooie Brabantse dorp.

C. Wandeling door Oirschot (3).

Niet minder dan 80 Nieuwginnekenaren, vaders, moeders en kinderen wandelden op zondag 30 oktober door Oirschot.

Zij bezichtigden de oude St. Petruskerk, het boterkerkje, oude geveltjes en dorpstrater. In de historische gasthuisjes werden we rondgeleid door de vrouw van de apotheker, die onze groep vol belangstelling rond zag lopen.

Ook werd een bezoek gebracht aan het Hof van Solms en het kleine volkskundige museum, waarin o.a. een fraaie collectie devotionalia van dr. W. Knippenberg is ondergebracht. De dag werd besloten bij Mieke Vingerhoeds, een oud boerencafé op de weg naar Boxtel, waar vice-voorzitter Leijten, die de zieke heer Van der Westerlaken verving, de zustervereniging dankte voor deze succesvolle excursie.

D. Sintheerklaas en zijn schimmel.

Op 28 november a.s. zal drs. W. Knippenberg in zaal Oud-Strijbeek voor U een lezing houden over "Sintheerklaas en zijn schimmel".

Een actuele lezing met dia's over de goedheiligman. Wie was St. Nicolaas eigenlijk ? We kennen hem als patroon van Amsterdam en de Scheepvaart.

Een mysterieuze heilige deze kindervriend, die ons bezoekt via het dak en de schoorsteen. Rond 300 n. Chr. leefde Sint Nicolaas en nog steeds zien we hem verschijnen elk jaar opnieuw. Wist U overigens dat hij ook de patroon is van de ongehuwden ?

Daarom kregen ze met Sinterklaas een frijer (van speculaas !) kado.

We rekenen op een erg grote opkomst. Het wordt een boeiende avond, als drs. Knippenberg op zijn eigen interessante manier vertelt over onze heilige en z'n schimmel.

Tot maandag 28 november in zaak Oud-Strijbeek.

E. Programma dit verenigingsjaar (2)

28 november Sintheerklaas en zijn schimmel door drs.W.Knippenberg.
24 januari Brabanders en hun humor door A.van Roessel.
6 maart Kent U dat Nieuw-Ginneken ? door mevr.van Dort-van Deurzen.
13 mei Molenfeesten Bavel
18 juni Wandeling door Oud-Breda o.l.v. J.Jespers.
Hebt U alle data reeds genoteerd in Uw nieuwe agenda ?

F. Contributie (2)

Hebt U Uw contributie reeds betaald voor het nieuwe verenigingsjaar ?
Doe het nu ! Het gehele gezin is lid. f 25,00 op giro 37.13.311 of ABN
52.18.33.639 t.n.v.Paulus van Daesdonck Nieuw-Ginneken.
(f17,50 zonder Brabants Heem) Doe het nu !

G. Tentoonstellingen.

Dier en kleur tot 27 november Natuurhistorisch Museum Tilburg
J.A.Knip tot 12 december in het Noordbrabants Museum 's-Hertogenbosch
Overzichtstentoonstelling van de 200e geboortedag van deze
Brabantse schilder.
Zeilen op de Zuidzee tot augustus 1978 in het Rijksmuseum voor Volkenkunde te
Breda.
Kreatief Karnaval onder deze titel wordt van 19 nov.t/m 4 dec.een expositie ge-
houden van Zwitserse karnavalsmaskers in de grote Zwarte Schuur te Lage Mierde.
De collectie werd begin dit jaar geexposeerd te Lausanne en Zürich.
Op de Penning in het Cultureel Centrum "De Beijerd" Tentoonstelling van penningen
uit Brabant met hun maatschappelijke functie. 12 nov.t/m 4 december.

H. Verschenen.

Brabantse oudheden uitgegeven door de Stichting Brabants Heem ter gelegenheid
van het afscheid van Gerrit Beex als provinciaal archeoloog. Een 25tal opstellen
aan heem opgedragen. Erg goed. f 35,00.

Breda, tijdschrift van Bredanaars voor Bredanaars. uitgegeven door de Stichting
"Breda, toen en nu". Een 24tal pagina's tellend geschriftje met interessante
gegevens over Huize Rustland, de Vlucht in 1940, de Reigerstraat en herinneringen
van een "vischopdraagster" van Wim Mol.

Kasteel Bouvigne, Hoogheemraadschapshuis door dr.F.Brekelmans. Een fraai boekje
uitgegeven door het Hoogheemraadschap West-Brabant Breda.

De vijf oude heerlijkheden in de gemeente Woensdrecht. DEEL 39 in de serie
Publicaties van het Archivariaat "Nassau Brabant" Elk jaar verschijnen vier
deeltjes, die U v oor f 18,00 per jaar alle vier per post thuis krijgt.

Hage deel 20 van de geschiedenis van Princenhage en Prinsenbeek over Brand en
Brandbestrijding in de Heerlijkheid Hage door Herman Dirven en Lengte en Opper-
vlaktematen in Princenhage tot 1800 door Karel Leenders.
Hage verschijnt drie keer per jaar voor f 15,00.

I. Ruimte (3)

Nog steeds heeft de Kring geen ruimte voor haar kar, slee, wagen enz. Maar de
Kring geeft de moed niet op. Over enkele maanden zal de scouting de zolder van
de Mariaschool aan de Dorpstraat in Ulvenhout ontruimen.
We krijgen dan een mooie ruimte voor de opslag van onze collectie. Er zal dan
echter nog veel ruimte te verzetten zijn. We houden U op de hoogte.

J. Habijt van een Franciscanes (2)

In reactie op dit kopje in de 12e Brieven reageerde ons lid Pater Dagobert
Gooren van de Paters van Bavel met: Ik dacht jullie moeten ook maar eens proberen
om een wit habijt te krijgen van de paters van de Nieuwe IJpelaar.
We hadden reeds contact met Bavel en wachten in spanning af !

K. Heemkunde op de basisschool. (2)

Op de laatste bestuursvergadering van de Kring waren een aantal vertegenwoordigers uitgenodigd van scholen in Ulvenhout, Bavel en Galder.

Evenals vorig jaar wil men dit schooljaar een heemkundeproject behandelen in de laatste maanden van de zesde klas.

Op de vergadering waren ook twee leraren van de Pedagogische Akademie Sint Frans uit Breda aanwezig. Uitgebreid werden de mogelijkheden besproken, hoe men elkaar kon bijstaan en welk onderwerp men zou kiezen. Voor dit schooljaar koos men als onderwerp: "Het gemeentebestuur". Dit voorjaar komt het nieuwe gemeentehuis gereed terwijl in mei gemeenteraadsverkiezingen plaatsvinden. Dus stof genoeg. We zijn erg blij met deze heemkunde op de basisschool.

L. Collectie Paulus van Daesdonck

Met de regelmaat van de klok komen grotere en kleinere voorwerpen binnen voor onze verzameling. Van mevr. van Dort ontvingen we een kruisbeeld gemaakt van lucifersdoosjes (kent U ze nog uit de oorlog?). Voorts van een aantal leden boeken, platen, foto's, bidprentjes, vooroorlogse kranten enz.

Van het Hoogheemraadschap ontvingen we het boek "Kasteel Bouvigne Heemheemraadschapshuis".

Tenslotte ontvingen we van de heer J. Graumans een originele schoffelmachine.

Hebt U iets voor de collectie van de Kring? Uw contactpersonen zijn:

A. Luijten, 't Hofflandt 36 Ulvenhout 076-61.29.26

A. Lodewijk, Vennekes 26 Bavel 01613-1780.

M. Nieuw-Ginneken.

Uit het jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Westelijk Noord-Brabant halen we voor U enkele interessante gegevens over onze gemeente: Bevolking per 31-12-1976 : 5252 m. + 5030 vr. = 10.282 totaal.

Aantal woningen : 2.796.

Aantal woningzoekenden : 474

Aantal bewoners per woning : 3,3.

N. Nieuw-Ginneken in Oude Ansichten.

Op de laatste bestuursvergadering heeft 't bestuur uitvoerig gesproken over het uit te geven fotoboek. Er zijn al vele foto's binnen. Een commissie uit het bestuur is bezig met de opzet, lay out en de tekst. We houden U op de hoogte. Het eerste deel dat enkele jaren geleden werd uitgegeven door de Europese Bibliotheek te Zaltbommel en werd geschreven door onze secretaris Jac Jaspers is in herdruk. Het komt nog vóór Sinterklaas in de winkels. (Aanbevolen !)

O. Batons voor het bestuur.

Regelmatig hoort men op vergaderingen en tentoonstellingen: "Bent U van Paulus?"

Om op tentoonstellingen beter herkenbaar te zijn kregen de bestuursleden door bemiddeling van de heer J. de Jong, hoofd van de Civiele Dienst van het Laurensziekenhuis te Breda ieder een naamplaatje, waarop ons lid J. Verdaasdonk "Paulus van Daesdonck" aanbracht. Aan beide heren onze dank.

P. Straatnamen in Nieuw-Ginneken (3) door J. Jaspers

Grimhuijzenstraat, Slotlaan, Jan van de Leckstraat, Vogelsanck en Jan de Wijsestraat (Ulv.)

Al deze straatnamen danken hun ontstaan aan het slot Grimhuijzen.

Het "hoog huys" Grimhuijzen was oorspronkelijk een jachtslot, omringd met grachten en vijvers, van de Heren van Ulvenhout, die waren voortgesproten uit het Bredase Huis.

De oudst bekende uit deze familie is Sebrecht van Ulvenhout (1277).

In 1467 werd het slot in leen gegeven aan Jan van de Leck, afkomstig uit het geslacht van Polanen.

Na 1517 kwam Grimhuijzen in handen van Frans van de Kieboom, die was overgegaan naar het Protestantisme. Zijn weduwe verkocht het slot aan Jan Vogelsanck, griffier van de Rekenkamer van de Prins van Oranje.

Bij de aanvang van het Twaalfjarig Bestand in 1609 kwam het in handen van Filips Willem, prins van Oranje en heer van Breda. Hierna ging het over naar

zijn broer Justinus van Nassau, die als gouverneur van Breda de verdediging van deze stad in 1623 tegen Spinola heeft geleid.

In 1679 werd het slot verkocht aan de rijke Bredase koopman Jan de Wijse, de stichter van het thans nog bestaande Capucijnerklooster te Meersel-Dreef (B). Vanaf 1742 werd Grimhuijsen in gebruik genomen als pastorie, in verband met de pas opgerichte schuurkerk.

In 1818 was de pastorie zo bouwvallig geworden, dat de bovenste verdieping werd gesloopt. In 1865 en 1885 werden de grachten gedempt en in 1904 moest het slot plaats maken voor de huidige Laurentiuskerk.

Alleen het 17e eeuwse poortje en de twee hekpalen herinneren nog aan dit eeuwenoude voormalige slot, dat zo'n belangrijke rol heeft vervuld in de wordingsgeschiedenis van Ulvenhout.

Q. Sprokkelingen uit het gemeente-archief (3) door dr.F.Brekelmans.

Uit Dagblad "De Stem" van dinsdag 10 april 1951:

In Brabants Heem Jrg.3,12 wordt opgemerkt, dat de Strijbeekse beek, waaraan Strijbeek ligt, eigenlijk Strijbeek of Strijenbeek zou moeten heten. Nu is "moeten" een eigenaardig begrip in de taalkunde. Maar zoveel is wel zeker, dat ik ook van mening ben dat het water zelf oorspronkelijk de Strijbeek heette en dat de nederzetting daarnaar genoemd is. Dat echter de naam van het landschap Strijen afkomstig zou zijn, is, hoewel vaker verondersteld, louter hypothese. Men heeft ook in Roosendaal de Strijmaden en verder bijv.in België:Strijbroek, Strijmeersch en Strijland. Deze namen hebben zeker niets met de oude gouw Stria uit te staan. Er zijn dan ook andere verklaringen op beproefd. Men heeft bijv.beweerd, dat het gebied betreft waarvoor strijd gevoerd is. En al is die verklaring voor Strijbeek nu wel niet erg treffend, de formale overeenkomst met Strijbroek, Strijmeersch enz. is toch frappant. Laat men steeds op zijn hoede zijn voor incidentele verklaringen.

Lit.A.Carnoy, Origines des noms des communes de Belgique 1949; R.van Hasselt-A.Weijnen. De plaatsnamen van Roosendaal 1948; L.Merkelbach van Enkhuizen; A.Hallema, Geschiedenis der gemeente Ginneken en Bavel, 1941. Dr.A.Weijnen.

Uit: "Bredase Courant" van 28 januari 1952.

Galder heette officieel Galderen.

De naam Galdervalt volgens Gommers aldus op te helderen; gal, galle is een vochtig of onvruchtbaar stuk grond. De St.Jacobskapel, rond 1500 gebouwd, toont dat er in die tijd veel mensen woonden. Zonder hier kritiek te willen geven op een toch al vermoedelijke verklaring van de plaatsnaam Galder, moge even worden opgemerkt, dat het Duitse Galle in de betekenis van onvruchtbare plek in akker of weiland en bij uitbreiding van betekenis, evenals het Engelse galls, gauls, voor vochtige of onvruchtbare grond, temidden van vruchtbaarder grond, toch eigenlijk moeilijk van toepassing is op de landerijen onder Galder, behalve nog dat deze Duitse en Engelse woordvormen volgens etymologen ook van veel jongere oorsprong zijn dan het reeds tamelijk vroeg Middeleeuwse toponiem Galre. A.Hallema.

R. Bijgeloof (3)

Als iemands rechteroor tuit, spreekt men goed van hem.

Tuit het linker oor, dan wordt er kwaad gesproken.

S. Versjes (2)

Enkele jaren geleden publiceerde de schoolkrant Tam-Tam van de scholen van Ulvenhout en Galder een reeks oude versjes, die vroeger gezongen werden op Nieuwjaarsdag als de jeugd langs de deuren trok.

In bijlage een copy van dit blad, dat door leerlingen van de Rosmolen getekend werd. Hebt U ook nog versjes? De redactie ontvangt ze graag.

T. Heemkundig Weerbericht (7)

Kring om de zon, geeft water in de ton.

Een kring om de maan, dat kan nog gaan. Maar een kring om de zon, daar schreien vrouw en kinderen om.

U. Uitspraak (9)

Geld komt er met de kruiwagen in,
en gaat er met de kar uit.

ULVENHOUT EN GALDER ZINGEN NIEUWE JAARKE-OLWE.

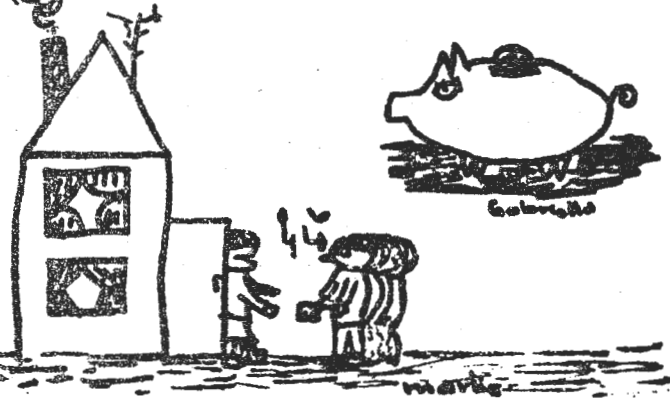
AL ezuwenlang
gaan de jongens en
meisjes uit deze
plaatsen op oudejaarsdag langs
de huizen om de inwoners
nieuwjaar te wensen.

Ze zingen dan de volgende
Liedjes:

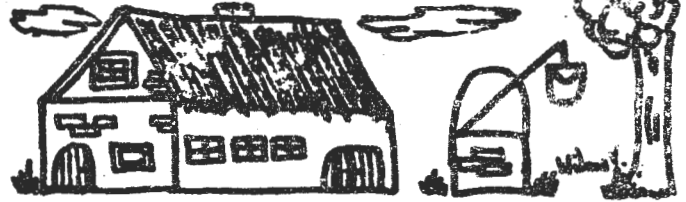
Nieuwe jaarke olwe,
de katjes zijn verkouwe.
ze zitten in een schuitje,
ze blazen op 'n fluitje.
Ze roepen jaar op jaar,
'k wens u 'n zalig nieuwjaar!!

nieuwe jaarke zoets,
't verken heeft viervoets,
viervoeten en 'n staert,
da's toch wel 'n centje waard!

Wie woont in dit mooie huis?
is de goeie vrouw wel thuis?
Veel mag ze geven,
Lang mag ze Leven!!
100 jaar na deze dag,
hoop ik dat ze Leven mag.

Als de kinderen niets kregen
zongen ze:

of:
Wie woont in dit mooie huis?
is de goede vrouw wel thuis?
Veel mag ze geven,
Lang zal ze Leven!!
Als zeden niks geven mag,
hak ze dan de kop mar af!!

